

O architektoch, architektúre a komore.

(úvodný článok k sérii blogov o SKA uverejnený v INFO SKA)

Akad.arch.ing. Igor Mrva, Trenčín
igor.mrva@gmail.com *(adresa je už neplatná)*

Vážené kolegynne, vážení kolegovia. Koniec starého a príchod nového roka je časom bilancii a úvah. V rámci bilancii som si položil aj nasledujúcu otázku:

PREČO SOM ČLENOM KOMORY?

So svojimi odpoveďami sa chcem s Vami podeliť, ba čo viac, chcem Vás požiadať aby ste si aj Vy položili túto otázku a z nej vyplývajúce ďalšie otázky a aspoň sa zamysleli nad svojimi odpoveďami.

Tak prečo som členom Slovenskej komory architektov (SKA)? Odpoveď je prostá. Lebo, ak chcem vykonávať svoje povolanie, mi členstvo v komore prikazuje zákon.

Komora nie je spolkom v zmysle združovania sa ľudí s rovnakými záujmami a názormi. Na to, aby sme si spolu nezáväzne „pokecali“ máme Spolok architektov Slovenska. Členstvo v komore je o inom.

Z tejto odpovedi akosi automaticky vyplýva druhá otázka:

BOL BY SOM ČLENOM KOMORY AK BY MI TO ZÁKON NEPRIKAZOVAL?

Odpoveď je, aspoň v mojom prípade, jednoduchá. Nie. Tak ako vnímam Komoru dnes nemal by som na to žiadny dôvod.

A nakoniec tretia otázka:

ZA AKÝCH PODMIENOK BY SOM CHCEL BYŤ ČLENOM KOMORY, AK BY MI TO ZÁKON NEPRIKAZOVAL?

Odpoveď na túto otázku už nie je taká jednoduchá ako na dve predchádzajúce. V skratke by som povedal, že za nasledujúcich podmienok:

- Ak by Komora hájila moje záujmy ako jej člena, okrem iného aj moje autorské práva.
- Ak by komora hájila záujmy a postavenie architektov v spoločnosti.
- Ak by komora hájila dôstojné legislatívne postavenie architektov v procese prípravy a realizácie stavieb.

Každý z uvedených bodov by si zaslúžil samostatný príspevok, ale budem sa snažiť byť stručný. A začnem teda od posledného bodu.

Legislatívne postavenie architekta v procese prípravy a realizácie stavieb.

V procese prípravy a realizácie stavieb – v ideálnom prípade architektonických diel – je najdôležitejším zákon č.50/1976 – Stavebný zákon. Ak sa však doň začítate, márne tam budete hľadať architekta ako neopomenuteľného tvorca architektonického diela. Alebo aj inak. Ako neopomenuteľného spracovateľa architektonicki-stavebnej časti projektovej

dokumentácie. Stavebný zákon a vykonávacie vyhlášky pracujú len s pojmom „oprávnená osoba“ a konkrétny výklad tohto pojmu ostáva na stavebných úradoch. Tie však poznajú len oprávneného projektanta statiky, vody, kúrenia atď. Architekta žiaľ nie. A tak architektom ostáva len tíško závidieť svojim kolegom statikom, elektrikárom, vodárom, dopravárom a mnohým ďalším ich pevné a neopomenuteľné postavenie v legislatívnom procese.

Pre väčšiu zrozumiteľnosť ešte inak.

Stavebný úrad v zmysle zákona č.50/1976 a naň nadväzujúcich vyhlášok, nevydá územné rozhodnutie a ani stavebné povolenie ak príslušné časti príkladanej dokumentácie nebudú spracované „oprávnenou osobou“, oprávneným projektantom. Kto to však je v konkrétnych prípadoch stavebný zákon nič nehovorí. Stavebné úrady teda logicky určili, že statiku musí spracovať statik s okrúhlou pečiatkou, vodu - vodár, dopravu - dopravák, atď. Len architektúru v rámci architektonicko-stavebného riešenia nemusí spracovávať architekt! Ved' načo? Stačí aj okrúhla pečiatka statika, tak, ako je to bežné pri katalógových rodinných domoch! V lepšom prípade túto časť projektovej dokumentácie spracuje a opečiatkuje stavebný inžinier. Tu ako by logika veci nič nevravela o tom, že architektúru musí spracovávať architekt. A tak sa architektom nepodarilo legislatívne sa ukotviť v procese prípravy a realizácie stavieb. Prečo? A hlavne, čo s tým?

Malý príklad z mojej praxe:

Pri spracovávaní podkladov pre územné konanie malej predajne som bol upozornený, že štyri parkovacie miesta, ktoré som navrhol na pozemku investora, musia byť navrhnuté oprávneným projektantom dopravy. Nič proti tomu, ak by sa aj mojej profesii dostalo takéhoto legislatívneho postavenia! Pretože v uvedenom príklade neide o nič iné len o legislatívu. Tie štyri parkovacie miesta nevyzerali inak ani po tom, čo ich navrhol oprávnený projektant dopravy.

Jednotlivé časti projektovej dokumentácie – profesie, musia bezpodmienečne spracovávať príslušní oprávnení projektanti. Neplatí to však o architektúre. Niekedy sa pýtam sám seba načo som vlastne študoval architektúru. Ved' robiť som ju mohol aj so svojim titulom stavebného inžiniera. (Teraz sa nezaoberám otázkou s akými výsledkami.)

Kolegovia stavební inžinieri dostávajú v Slovenskej komore stavebných inžinierov (SKSI) Autorizačné osvedčenie ktoré ich oprávňuje vykonávať „Komplexné architektonické a inžinierske služby“ Oprávnenie s týmto textom má aj moja manželka. Nič to, že vyštudovala vodárinu a tejto profesii sa roky venuje.

Držiteľ pečiatky s označením A1 vydanéj SKSI je podľa osvedčenia a aj podľa „Vnútrokomorového písomného výkladu“ SKSI, oprávnený okrem iného vykonávať:

a, - „architektonické štúdie“:

- „urbanistické štúdie“
- „objemové a priestorové štúdie jednotlivých objektov“
- „stavebno-architektonické štúdie, pri čom architektonickým riešením stavby sa rozumie celistvé a súhrnné dispozičné, tvarové, výtvarné, materiálové, konštrukčné aj prevádzkové riešenie stavby – vrátane interiéru

b, - „vykonávanie komplexnej projektovej činnosti, najmä, na vypracovanie architektonických návrhov

- „vypracovanie architektonického návrhu
- „vypracovanie dokumentácie interiéru

c, - „spracúvanie príslušnej časti územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie“

- „urbanistické štúdie“
- „územné prognózy“

- „územný plán obce“
- „územný plán zóny“

Pozorný čitateľ si iste všimne, že stavebný inžinier je oprávnený robiť všetko to, čo architekt a väčšinu toho, čo môže robiť krajinný architekt podľa obsahu oprávnenia zverejneného na webovej stránke SKA. Problém je v tom, že tieto definície a toto zmiešanie pojmov a kompetencií priniesol zákon č. 138/1992 na ktorého znenie sa obe komory odvolávajú. SKA na § 4 a SKSI na § 5 zákona. SKSI si to navyiac vo svojom „vnútrokomorovom písomnom výklade“ trochu vylepšila. SKA sa uspokojila len s citáciou § 4 zákona.

Tak, ako je to uvedené vyššie to vnímajú aj stavebné úrady. A to, že je to tak, nie ja chybou SKSI ! To je z pohľadu „stavárov“ šikovnosť ich stavovskej organizácie, že im vydobyla takéto postavenie! Skutočne ma veľmi zaujíma, čo na takéto voľne narábanie s pojmom architektúra a architektonická tvorba hovorí vo svojich oficiálnych materiáloch naša Komora?. Ja to vidím tak, že vôbec nič. Ak sa ale mýlim, rád sa nechám poučiť.

Tomuto bodu som sa venoval trochu obšírnejšie, lebo pekne ilustruje postavenie architekta. Vyzerá to tak, že ak by sme ako architekti neboli, v podstate by sa nič nestalo - Stavebné úrady by si to ani nevšimli. A nedivme sa. Veď v zmysle výkladu zákona sme plne zameniteľní! Ale ani toto nie je v prvom rade chyba stavebných úradov!

Postavenie architekta v spoločnosti.

Z postavenia architekta v spoločnosti vyplýva aj to, o čom som písal vyššie. Naše postavenie je také slabé, že nikoho na stavebných úradoch ani nenapadne, že architektúru by mal robiť architekt! Akosi to nevyplýva z vecí! Na ilustráciu ponúkam ešte dva príklady. Honorárový poriadok a jeho legislatívne zakotvenie a Autorský zákon.

Ako všetci vieme náš honorárový poriadok sa v roku 2005 pretransformoval len do akéhosi odporúčania. Zrušenie honorárového poriadku sa zdôvodňuje poukazovaním na „kartelové dohody“ a na to, že „Aj trh architektonických služieb je trhom a preto aj pre architektov musia platiť trhové princípy.“ (Mgr. Ivana Moncol'ová, Informácie SKA 05/2010, str.15) Pri tom advokáti, znalci, tlmočníci a prekladatelia majú svoje honorárové poriadky dané zákonom. (u advokátov je to vyhláška č. 655/2004 u znalcov, prekladateľov a tlmočníkov je to zákon č.382/2004 a vyhláška č. 491/2004) Advokáti, či prekladatelia nepôsobia snáď na voľnom trhu advokátskych a prekladateľských služieb? U nich nehrozia kartelové dohody? Rád si to nechám vysvetliť ale ak pri tom vysvetľovaní budeme rešpektovať ústavou zaručenú rovnoprávnosť, bude to vysvetľovanie veľmi ťažké. (Ústava SR v ČL. 12 odst.(1) hovorí „Ľudia sú slobodní a rovnoprávni v dôstojnosti i v právach.“)

Dosť trápne pri tom už vzniká zdôvodnenie, že tieto profesie pracujú aj pre štát a preto musia mať pevne stanovené a záväzné honorárové poriadky.

Architekti a projektanti všeobecne tiež pracujú aj pre štát. Tak prečo ten rozdiel v prístupe? Bud' oficiálne honorárové poriadky môžu byť, alebo nie. Bud' sú to kartelové dohody alebo nie. Toto je prvý bod diskusie na túto tému. Odpoveď, že pre niekoho áno a pre niekoho nie je neprijateľná!

Samostatnou kapitolou nášho postavenia je Autorský zákon. Ale k tomu sa vo všeobecnej rovine už popísalo dosť a preto sa mu nebudem bližšie venovať. Len drobná poznámka.

Ak Vám niekto zbúra časť stavby a Vy apelujete na porušenie vašich autorských práv, tak Vás budú všetci zneisťovať tým, či vôbec k porušeniu vašich práv prišlo, či ste vôbec autorom stavby, alebo či ide skutočne o architektonické dielo. Všetci, včítane SKA – Vašej stavovskej organizácie !! Ak by ale niekto premaľoval kúsok obrazu - len celkom maličký - každému by bolo hneď jasné, že prišlo k porušeniu autorských práv maliara. To

isté platí napríklad pri bronzovej soche ktorú sochár ani nemusí sám odliat', stačí, ak dodá model. Tu je to taktiež jasné. Zasiahnuť do odliatej sochy môže len autor. Prepísať jednu kapitolu v románe by bolo jasným a nespochybniteľným porušením autorských práv, ale či ide o zásah do autorských práv architekta pri zbúraní jedného zo šiestich pavilónov terasovej stavby, Vám budú kompetentní aj nekompetentní veselo spochybňovať, včítane SKA.

Obhajoba záujmov členov komory.

V predchádzajúcich riadkoch som sa v niekoľkých príkladoch zaoberal pozíciou architekta v spoločnosti a v legislatívnom procese. Ale aká je pozícia radového architekta v rámci SKA? Ja to vnímam tak, že radový člen sa stáva zaujímavý len v dvoch prípadoch. A to vtedy, keď sa kontroluje zaplatenie členského a pri voľbách do orgánov komory. Ale to je z hľadiska radového člena pramalý dôvod na to, aby bol členom Komory ak by nemusel.

Podľa môjho názoru by Komora mala v prvom rade hájiť záujmy svojich členov. Ale robí to? Ja si myslím, že nie, minimálne nie dostatočne. Ak by to robila, nebolo by naše postavenie v spoločnosti a naše legislatívne postavenie také aké je. Ale problémy sú aj pri celkom konkrétnych a na prvý pohľad jasných otázkach. Jasných z toho pohľadu koho záujmy má komora hájiť.

Ozaj, koho záujmy má Komora hájiť? Komu má pomáhať? Svoju členovi, ktorého autorské práva sú porušované, alebo protistrane, ktorá porušuje autorské práva člena Komory? Ak sa vám zdá odpoveď na túto otázku jasná a jednoduchá neunáhlite sa.

Tu je moja skúsenosť:

V septembri 2007 som zistil, že na jednej mojej stavbe nový majiteľ zbúral časť objektu a robí na stavbe rozsiahle stavebné úpravy. Všetko samozrejme bez môjho vedomia a súhlasu. Obrátil som sa preto v prvom rade na nového vlastníka objektu. Ten sa však odmietol so mnou na túto tému vôbec baviť! Následne som sa telefonicky obrátil na riaditeľa úradu SKA, so žiadosťou o radu a pomoc. Jeho odpoveď bola prostá. „Ak chcem, mám si nájsť právnik a obrátiť sa na súd.“ To bolo všetko. Komora vraj pre mňa, ako pre jej člena nemôže nič viac spraviť. Neostávalo mi teda nič iné len si nájsť právnik a svoje autorské práva hájiť súdnou cestou. Spor trval presne 2 roky.

To najlepšie však príde až teraz. Komora, ktorá nemohla pre mňa ako svojho člena nič spraviť reagovala úplne inak v prípade keď sa na ňu obrátil môj odporca, porušovateľ mojich autorských práv. Pre neho sa už mohla týmto prípadom zaoberať!

Autorizačná komisia na svojom zasadnutí 17. septembra 2008 poverila svojho člena aby sa zaoberal „dožiadanou dokumentáciou“. Následne na svojom zasadnutí 6. novembra poverila Dr. Kopšovou prípravou odpovede investorovi.

Zrazu sa niečo robiť dalo. Bol na to čas, priestor a aj prostriedky. Len škoda, že sa moja stavovská organizácia tak angažovala na strane môjho odporcu. O tom, že sa niečo deje som sa dozvedel až z Informácií 11/2008 a 12/2008. Autorizačná komisia ani nepovažovala za potrebné ma osloviť, spýtať sa na môj názor, alebo ma aspoň upovedomiť, že sa niečo deje. Ja som predsa len radový člen a ten je zaujímavý, ako som už napísal len v dvoch prípadoch.

(V tejto súvislosti navrhujem v Etickom poriadku SKA zaradiť za čl. č. 7 „Povinnosti architekta ku Komore“ nový článok s názvom „Povinnosti Komory k svojim členom“.)

Keď som zistil, že komora vyvíja v tejto veci aktivitu, obrátil som sa opätovne na orgány SKA, ale teraz už písomne. Požiadal som Komoru o radu. Bol som zvedavý, čo mi Komora odpovie a či mi aspoň pri tejto príležitosti oznámi kroky, ktoré v tejto záležitosti podnikla. Z odpovede JUDr. Huttu, riaditeľa úradu Komory citujem:

„ Na Váš list z Vám dávam do pozornosti § 20 ods. 6 Autorského zákona, podľa ktorého Preto ak práce na úprave objektu uskutočňujú v súlade s týmto ustanovením, tak stavebník môže predmetné stavebné úpravy uskutočňovať.“

„Ak máte iný názor, môžete uplatniť právo na súdnu ochranu, čo je najúčinnější spôsob domáhanie sa svojich práv. Slovenská komora architektov nemá advokátske oprávnenie a preto nemôže vstupovať do konkrétnych konaní.“

Je pozoruhodné, že Komora mohla do tohto sporu aj napriek horeuvedenému predsa len vstúpiť, nie však na strane svojho člena, ale na strane jeho odporcu.

A zarážajúce je aj to, že sa Komora ani z obyčajnej slušnosti neunúvala informovať ma o jej krokoch a stanovisku k tomuto prípadu.

Problém sa mi nakoniec podarilo úspešne vyriešiť – nie však preto, že som členom stavovskej organizácie SKA, ale napriek tomu!!!

Celkovú situáciu v Komore vnímam ako permanentne sa zhoršujúcu. Dnes je to vidno už aj na krokoch, ktoré komora prijíma a na vzťahu jej členov k nej. Tu ponúkam pár skutočností z posledného obdobia:

- Členstva v komore sa vzdal a o vyčiarknutie zo zoznamu autorizovaných architektov požiadal Ing.arch.Akad.arch. Ľubomír Titl, zakladajúci člen a prvý podpredseda Slovenskej komory architektov. A nespravil to len tak!
- Komora uvažuje „Zrušiť pracovnú pozíciu právnika.“ (informácie 06/2010, str. 5) Vraj ho nepotrebujeme! A prečo? Nemá náplň na pozíciu právnika? A to ani v situácii keď ešte stále nie je na našej webovej stránke v sekcii „Servis pre architektov“ zverejnená ani jedna vzorová zmluva? Svietia tam len prázdne názvy: Zmluva o vytvorení diela, Zmluva o dielo, Licenčná zmluva, Mandátna zmluva. Nemá ich kto urobiť? Alebo to nevie urobiť? Alebo ktosi rozhodol, že to nie je treba?
- JUDr. Hutta požiadal o odvolanie z funkcie riaditeľa úradu komory.
- JUDr. Hutta informoval na zasadnutí predstavenstva Komory 4. novembra 2010 „o zhoršujúcom sa stave v úrade v oblasti personálnych vzťahov, plnení pracovných úloh a využívania pracovného času, najmä ako následok znižujúcej sa pracovnej vyťaženia“. Situácia vyústila do prepustenia jednej pracovníčky pre jej „nadbytočnosť“. Je pozoruhodné, že pri toľkých problémoch sú pracovníčky úradu Komory „pracovne nevyťažené“!
- Komora sa rozhodla zrušiť svoje zastúpenie v Košiciach. Asi ťažko niekoho presvedčíme, že tento krok súvisí s rozvojom činnosti Komory a napĺňaním jej poslania!
- A ostatný krok, redukcia počtu čísiel nášho časopisu. Informácie SKA. Časopis vychádzal 10 x do roka a mával spravidla 28 plnohodnotných strán. Počet strán sa však postupne zredukoval na 15, či 19 a od budúceho roka bude vychádzať už len 6 krát ročne. Prečo? Niet o čom?

Iste by sa dalo toho ešte napísať oveľa viac, ale kto by to čítal?

Blíži sa Valné zhromaždenie a Komoru, zdá sa, opäť zaujíma hlavne rozdelenie funkcií. Mňa však v prvom rade zaujíma diskusia o situácii v Komore. Diskusia o tom, čo chceme robiť, čo chceme zmeniť a čo tým chceme dosiahnuť. To je to, čo ma predovšetkým zaujíma. Vás nie?

Ak sa dohodneme na tom čo chceme zmeniť, ako to chceme zmeniť a čo tým chceme dosiahnuť, tak mi je už potom takmer úplne jedno, či to spraví „Jano“, „Jožo“ alebo „Zuza“. Len nech to spraví!

Malo by byť úlohou terajšieho vedenia Komory pripraviť v dostatočnom predstihu pred konaním Valného zhromaždenia diskusiu o problémoch ktoré trápia jej členov. A malo by

byť úlohou vedenia komory následne na valnom zhromaždení vytvoriť priestor a podmienky pre otvorené zavŕšenie tejto diskusie. Iste si všetci pamätáte, že v programe ostatného Valného zhromaždenia nebola všeobecná diskusia vôbec zahrnutá!

Týmto oficiálne vyzývam vedenie Komory, aby pri príprave blížiaceho sa Valného zhromaždenia, zaradilo diskusiu do programu Valného zhromaždenia a aby tento bod bol zaradený pred voľbami do orgánov komory!

Vážené kolegyně, vážení kolegovia, ak Vám napriek všetkému na Komore aspoň trochu záleží zapojte sa do tejto diskusie a pomôžte tak riešiť problémy ktoré nás spoločne trápia.

Priestor pre diskusiu ponúkam aj na: www.mrva.blog.sme.sk

Trenčín. 6.1.2011